

NOVE KNJIGE

SLOVENSKO SLOVSTVO

Daniilo Gorinšek: *Žalostna ljubezen*. Pismi. Založila in tiskala Ptujška tiskarna. Ptuj, 1929. — Gorinšek ni poet, to mu moram ob »žalostni ljubezni« povedati naravnost in brezobzirno. Pohvalil sem že pri njem nedvomno darovitost in prirojeni čut za nastroj, ki sta se razodela iz nekaterih njegovih mladinskih pesmic, dasi je tudi tam mogla marsikdaj ostrejša sodba odpasti le z ozirom na splošno kakovost slovenskega mladinskega slovstva. Kritika resda nikdar ne izoblikuje pesnikov, tega si ne more laskati, to tudi ni njen posel, ustvarjajoči duhovi rastejo iz svoje notranje zakonitosti in moči. Toda quod licet Jovi... In gotovo bi Gorinšku nekoliko skromnosti, oziroma samokritike ne škodilo, a on menda prav radi tega suvereno prezira vsak nasvet in noče poslušati razen sebe nikogar. Zato je tudi njegova »Žalostna ljubezen« še bolj žalostno spričevalo zanj kot pesnika. Vsebina: jaz in moja ljubica ali žalostna ljubezen. In čeprav je ta svet lahko subjektivno bolesten in celo lep, objektivno je grd, banalen in nepomemben. To življenje ni nikdar doživljeno močno in svetlo, nikjer ni dvignjeno v občečloveško in prikazano umetniško. Kako je vendar nezrel, nesodoben in neslovenski takle subjektivizem, narcisizem, pesimizem, sentimentalizem. Zaboga, dajte nam no že enkrat mir s solzavostjo! — In oblika? Posnemanje pesniške dikiije davnih pesnikov, Jenka, Gregorčiča, tudi Župančiča in še koga izmed »epigonistov«. In čeprav je avtor tu in tam gladek in cingljajoč verzifikator, vse to v bistvu vendar le ni nič drugega kot golo — poetično žaganje. Na kratko, vsa zbirka je taka, da se more sodba o njej glasiti edinole — križ kraž!

Fr. Vodnik

Dr. M. Murko: *Velika zbirka slovenskih narodnih pesmi z melodijami*. Separatni odtis iz »Etnologa«, III, glasnika Etnografskega muzeja v Ljubljani. Ljubljana, 1929. — Zadnji predsednik bivšega Odbora za nabiranje slovenskih narodnih pesmi, profesor dr. Matija Murko, je v letošnjem III. letniku »Etnologa« opisal zgodovino nabiranja glasbenega folklorja po omenjenem odboru.

Delniška družba Universal Edition na Dunaju je okrog leta 1904. sprožila misel, da bi se izdale avstrijske narodne pesmi v zbirki »Das Volkslied in Oesterreich«. Misel je osvojilo dunajsko prosvetno ministrstvo in vzelo iniciativo v svoje roke ter osnovalo osrednji odbor in njegove podružnice v vseh pokrajinah bivše Avstrije. Prvi predsednik slovenskega odbora, ki je bil imenovan leta 1905., je bil vseučiliški profesor dr. Karel Štrekelj, po smrti tega mu je sledil avtor predmetnega referata. Do po vojni je odbor nabral blizu 12.000 pesmi, zbirko pa je leta 1927. prevzel ljubljanski etnografski muzej. Odbor se je razšel. Dr. Murko podrobno popisuje delo odbora in nabiranje in podaja smernice za nadaljnje delo: dovršiti nabiranje po vsej Sloveniji ter material urediti in izdati.

Prav, da se je knjižica izdala. Je kronika, pobuda in navodilo.

S. V.

SRBSKO-HRVATSKO SLOVSTVO

Jeronimska knjižnica, last hrvaškega društva sv. Jeronima v Zagrebu, je izdala leta 1927. za enajststoletnico rojstva sv. Cirila kot svojo 237. knjigo dr. Velimira Deželića ml. roman iz 9. stoletja: *Sofiju odabra*; leto pozneje, 1928, pa je ista knjižnica dala na svetlo za 60 letnico, kar društvo obstoja, kot svojo 257. publikacijo istega dr. Velimira Deželića ml. roman iz 4. in 5. stoletja po Kr. »*Sedam puta udarani*«. To je v tekstu ilustriral Vl. Kirin.

Nam Slovencem je popisal dr. Grivec življenje in delovanje sv. Cirila in Metoda v poljudnoznanstveni obliki, Hrvatom pa je podaril dr. Deželić življenjepis Konstantina-Cirila v leposlovnih oblikah, v obliki povesti ali romana, kakor pisatelj sam imenuje to svoje delo. Ni pa to roman v dosedanjem pomenu besede, kakor ga šola še danes uči in tolmači, je namreč brez običajnega zapletka in razpletka, brez igre in protigre; je dolga vrsta slik in prizorov iz življenja Cirilovega prav do deške dobe pa do smrti, vse skrbno izdelano po legendah in zgodovini, a pripovedovano in razširjeno z bujno fantazijo in v prekrasnem, narodnem slogu. V zadregi sem, kateri sliki, kateremu prizoru naj prisodim prvo mesto. Toliko pa rečem: ko pisatelj privede Konstantina-Cirila preko Soluna, Carigrada in Moravske slednjič potujočega v Rim tudi med naše prednike, mu gledamo na podlagi tega leposlovnega dela v dušo tako globoko, kakor nam tega pogleda ne more pričarati nobena znanstvena knjiga; kaj je ta blede mož, ki je pravkar dospel s svojimi učenci s severa v naše kraje, v šestintridesetih letih vse doživel! Že kot deček, še v Solunu, si je izbral modrost (Sofijo!) za nevesto, ni ga veselila krutost in sirovost lova s sokoli; v starcu Milu, Slovincu iz solunske okolice, služečem v očetni hiši kot vrtnar, je že zgodaj vzljubil Slovence; že kot deček v Solunu je temu starcu prevajal cele strani iz grških knjig v slovanski jezik; kot mlad filozof in teolog je duhovito branil kult ikon; izvojeval je težko odpoved srca, zvedevši od logoteta Teoktista, da tiho trpi zaradi njega deklica Mirjam; propalost dvora carja Mihaela III. Pijanca se ga ni doteknila; ostavil je vse tisto razkošje, ves tisti sijaj in prišel med barbabe — Slovence...

Bizantinska zgodovina nam je izza šolskih let malone neznanca; tu nam Deželić nazorno slika nesrečni značaj mladega Mihaela III. Kakšen razložek med njim in mladim Konstantinom-Cirilom! Tudi to potezo vidimo na Cirilu, ki jo je šele dr. Grivec iz virov dokazal, vdanost Rimu. Dr. D. je uporabil vse znanstvene izsledke in ugotovitve; kot dokaz naj navedem le, da tudi pri njem Ciril imenuje papeža — apostolika.

Nekaterim prizorom je dal pisatelj naravnost simboličen, proroški zmisel. Tako n. pr. prizoru str. 152 nasl.: nekje v Sloveniji so pod hrastom, od naroda zvanim Hrek, zbrani okrog obeh blagovestnikov vsi njegovi učenci, Gorazd, Klement, Naum, mladeniči iz Moravske, Panonci, iz države Koceljeve, hrvaški ban Domagoj z izbrano četo mladev; vsa ta družba se pogovarja o usodi južnih Slovencev, zlasti Bulgarov. Kdo ne bi tu nehote mislil na tista zgodovinska zborovanja slovenskih in hrvaških akademikov na Svetem Joštu, zbranih okrog Janeza Kreka! Saj se jih je udeleževal tudi pisatelj dr. Deželić.